

Наръчник за ИНВЕСТИЦИИ

ПОЛЕЗНИ СЪВЕТИ
ЗА **УМНО** ИНВЕСТИРАНЕ

#2 | BOOK

Съдържание

Предговор.....	3
Какво трябва да знаеш за инвестирането?	4
Зависимост между риск и доходност	5
Риск и доходност при различните видове инвестиции	7
Инвестиционен хоризонт	14
Диверсификация	16
Диверсифицирани инвестиционни продукти	18
Обобщение.....	21
Как да инвестираш на практика?	22
Подготви се!.....	23
Действай!.....	26
Най-често срещаните капани	30
Обобщение.....	34
Какъв е твоят инвеститорски профил?.....	35

Предговор

Търсиш висока доходност без никакъв риск? Е, няма как да стане!

Можеш обаче да инвестираш умно и без да си професионалист.

Под “умно” имаме предвид това, да избереш инвестиционната стратегия или инвестиционния микс, които са най-адекватни на твоята настояща ситуация и очакванията ти за бъдещето.

За да ти помогнем, ще те запознаем с трите основополагащи концепции за инвестирането.

А във втората част на нашето ръководство ще намериш конкретните стъпки, които трябва да предприемеш, за да започнеш да инвестираш, без да допускаш някои от най-често срещаните грешки.

На финала, с помощта на кратък онлайн тест, ще ти помогнем да разбереш какъв е твоят инвеститорски профил и в какво инвестират хората като теб.

Какво трябва да знаеш за инвестирането?

Преди да започнеш да инвестираш, е важно да си наясно със следните три концепции:

1. Риск / Доходност
2. Инвестиционен хоризонт
3. Диверсификация

Зависимост между риск и доходност

КАКВО Е ДОХОДНОСТ?

Ако инвестираш 100 единици и след 1 година получиш обратно 103, твоята доходност е 3%. Ако получиш обратно 85 обаче, твоята доходност е негативна (-15%). Ако загубиш всичко, доходността ти се равнява на -100%.

КАКВО ПРЕДСТАВЯВА РИСКЪТ?

Той показва доколко сигурна е доходността, която очакваш.

- Съществува ли опасност да не получиш обратно обещаната доходност?
- Доколко варира размерът на сумата, която очакваш да получиш накрая?
- Знаеш ли точно каква ще бъде доходността или поне в какви интервали може да варира?

Казано накратко, рискът зависи от волатилността, т.е. доколко варират евентуалните стойности на очакваната доходност.

КАКВА Е ЗАВИСИМОСТТА?

Колкото по-голяма е потенциалната доходност от една инвестиция, толкова по-голям е рискът, свързан с нея. За съжаление, изключения от това правило няма.

Нека разгледаме два екстремни примера:

#1

Поставяш 100 (парични единици) в най-здравия сейф на света. След една година със сигурност ще получиш обратно точно 100 – нито повече, нито по-малко. Рискът в случая е равен на 0, но същото се отнася и за доходността.

#2

Какво ще се случи обаче, ако закупиш лотарийни билети за същата сума (100 единици). В случай че спечелиш (което е изключително малко вероятно), ще разполагаш с 10 милиона, т.е. доходността на „инвестицията“ ще е 10 000%. Ако изгубиш всичко (което е доста вероятно), ще постигнеш отрицателна доходност от -100%. Изключително високата доходност винаги върви ръка за ръка с изключително голям риск.

Разбира се, нито един от двата екстремни примера не може да бъде квалифициран като инвестиция. Те имат за цел единствено да илюстрират принципа, за който става въпрос. За да добиеш по-ясна представа, ще разгледаме няколко различни типа инвестиции, като започнем от по-сигурните и стигнем до някои по-рискови.

Обърни внимание на факта, че понякога вместо „инвестиция“ може да използваме термина „финансов актив“. Финансовият актив е нещо, което притежаваш и което обикновено ти носи доход (под формата на дивиденди, например). Неговата стойност може да варира с времето. При изчисляването на доходността на актива се взимат предвид приходите, генерирани в периода на неговото притежание, както и промяната на неговата стойност.

Риск и доходност при различните видове инвестиции

БАНКОВ ДЕПОЗИТ С ФИКСИРАНА ДОХОДНОСТ

Без съмнение това е една от най-сигурните инвестиции.

За това допринасят строгите регулации, на които банките са подложени, като в ЕС депозитите са защитени дори в случай на фалит на банката.

И все пак риск има.

Не се ли чудиш защо някои банки предлагат по-висока доходност? Причината се крие в тяхната бизнес стратегия, но влияние оказва и фактът, че банките с по-нисък рейтинг се стремят да осигурят по-висока доходност – а това, както вече знаеш, е свързано с по-висок риск.

Трябва да си наясно и с наличието на “системен риск” – опасността от това средствата, натрупани в гаранционния фонд, да не са достатъчни, за да компенсират всички депозити при фалита на някоя от големите банки на пазара (или на няколко банки едновременно).

Съвет

Преди да инвестираш парите си в банков депозит с фиксирана лихва, поинтересувай се от рейтинга на банката и нейната репутация. Ако планираш да инвестираш сума, по-голяма от гарантираната от фонда (196 000 лева), препоръчваме да довериш парите си на някоя от банките с най-висок рейтинг на пазара.

ОБЛИГАЦИИ

Облигациите се издават най-често от държавите с цел финансиране на инвестиции или покриване на дефицити.

Те осигуряват на своите притежатели фиксирана доходност, предимно под формата на годишен купон. Те също са считани за сигурна инвестиция, но все пак има значение какъв е рейтингът на държавата, която ги издава.

На собствен гръб това усетиха инвеститорите в гръцки държавни облигации, които загубиха много пари покрай финансовата криза в страната. Дори държавите могат да се окажат в ситуация, в която не могат да изпълнят ангажиментите, поети с издаването на облигациите. Колкото по-висок е рейтингът, толкова по-малка е вероятността от неизпълнение, поради което и лихвените проценти са по-ниски.

Частните компании също могат да издават облигации.

В повечето случаи това правят големи и уважавани компании, като предлаганата от тях доходност обикновено е по-висока от тази на държавните облигации. Тя отново е пряко обвързана с рейтинга на компанията. Облигациите, които се издават от компании в затруднено финансово положение, са наричани "junk bonds".

Съвет

Както при банковите депозити, тук отново препоръчваме да се поинтересуваш от рейтинга на издателя на облигациите, независимо дали става въпрос за държава или частна компания. Важно е да отчетеш и пазарния риск, който е свързан със срока на облигациите (виж принцип 2 Инвестиционен хоризонт).

НЕДВИЖИМИ ИМОТИ

Ако живееш в закупения апартамент, това не е точно инвестиция. При този частен случай имотът представлява и благо, от което се възползваш. В същото време обаче можеш да очакваш да получиш парите си обратно и дори да спечелиш повече, в случай че решиш да продадеш този апартамент.

Подобна е ситуацията и с автомобилите. От инвестиционна гледна точка те наподобяват недвижимите имоти. Разликата обаче е в това, че с годините автомобилът губи от своята стойност, докато при апартамента и къщата можеш да очакваш повишаване на пазарната цена.

И така, за целта на сравнението на различните типове инвестиции, ще изключим недвижимите имоти, които служат за жилище на собственика.

Покупка с цел отдаване под наем е класически пример за инвестиция в недвижим имот. Тук визираме случаите, в които нямаш намерение да обитаваш закупения апартамент.

При изчисляването на доходността се взимат предвид месечният наем, който получаваш от наемателите, както и печалбата или загубата от стойността на имота при неговата евентуална продажба.

Покупката с цел отдаване под наем може да осигури много добра доходност, ако наемателите ти са коректни и плащат навреме или ако продадеш имота в момент на сериозно повишаване на цените (каквото имаше преди кризата от 2008 година).

Доходността обаче може и да е негативна, ако дълго време не успееш да намериш наемател (в същото време разходите за поддръжка продължават да текат) или ако продадеш имота при по-ниска цена от тази, на която си го закупил.

Ето защо този тип инвестиция изисква много време и енергия. Трябва да си винаги на разположение, за да можеш да се грижиш за имота и да решаваш своевременно проблемите, възникнали с наемателите.

При "покупка с цел отдаване под наем" можеш да избереш по-агресивна или по-предпазлива стратегия.

Покупката на апартамент в не особено престижен квартал, в който очакваш нещата в бъдеще да се подобрят, може да се окаже страхотен удар, ако прогнозите ти се сбъднат. Но ако това не стане, рискуваш не само да не можеш да продадеш имота на печалба, но и да не успееш да намериш наематели.

Ако предпочиташ по-сигурна стратегия (но и с по-ограничена доходност), купи имот в район, който е популярен и харесван.

Съвет

Преди да закупиш апартамент, който ще отдаваш под наем, увери се, че има кой да се грижи за неговата поддръжка и отношенията с наемодателите (не е задължително лично да отговаряш за това). Не бива да подценяваш разходите за поддръжка и периодично освежаване и обзавеждане на жилището.

Недвижимите имоти се считат за сигурна и привлекателна инвестиция.

Емоционалният момент също не е за подценяване, а именно фактът, че много хора искат да притежават жилище. Поради тази причина цените са много високи и не се наблюдават много добри инвестиционни възможности.

За добра доходност в този сектор се приема няколко процента годишно.

АКЦИИ (ИЛИ ДЯЛОВЕ)

Акциите представляват собственост върху част от дадена компания.

Инвестицията в акции е сред най-рисковите опции, но в същото време тя може да се похвали с най-високата доходност.

Много икономически изследвания показват, че в дългосрочен план инвестицията в акции осигурява най-високата потенциална доходност. Но в краткосрочен план тя е обвързана със сериозен риск.

Да инвестираш в една единствена компания е много рисковано.

На жаргон това е известно като “да сложиш всички яйца в една кошница” – ако кошницата падне, всички яйца ще се счупят (т.е. ще загубиш всичко). Умният инвеститор никога не би допуснал тази грешка, тъй като той много добре знае, че не може да предвиди бъдещето. За пример ще използваме две от най-големите компании от близкото минало, NOKIA и Kodak, които днес се борят за своето оцеляване – нещо, което преди 20 години никой не е подозирал.

Ако инвестираш в една единствена компания и тя фалира, ще изгубиш всичко. Ако закупиш акции, когато цената им е достигнала своята най-висока стойност, ще трябва да имаш много търпение, за да се извърти целият цикъл и те отново да стигнат до стойностите, които си платил за тях (представи си как се чувстват инвеститорите, закупили акции точно преди началото на кризата от 2008 година).

Ако инвестираш всичко в акции на една компания, ти спекулираш едновременно по 2 направления.

На първо място залагаш на това, че компанията ще се развива позитивно, дори по-добре, отколкото очакват останалите инвеститори.

Освен това в плановете ти не влиза пазарна криза, тъй като тя би повлияла негативно на компанията, дори тя самата да се развива добре (market contamination effect).

Много по-добре е да разполагаш с портфолио от акции.

Когато инвестираш в повече компании (над 100), ти се застраховаш срещу загуби, в случай че някоя от тях не оправдае очакванията ти. Така единственото ти притеснение остава пазарната криза.

Тя обаче не бива да те тревожи чак толкова. Ако инвестицията ти е добре диверсифицирана (виж Концепция 3 “Диверсификация” малко по-надолу) и е за

много дълъг период от време (виж концепция 2 “Инвестиционен хоризонт” малко по-надолу), акциите са чудесен инструмент с най-високата доходност на пазара.

Да победиш пазара е илюзия.

Един от най-големите капани при инвестирането в акции се крие в това, че обикновените инвеститори участват на пазар, на който оперират и професионални трейдъри. Всеки от участниците прави своето предположение за бъдещето на листнатите компании. Какво следва от това?

Нека разгледаме един пример. Купуваш акции от компания, която е печеливша и с много добри перспективи за развитие. 6 месеца по-късно цената на акциите не е мръднала, въпреки че компанията е повишила печалбата си и не е настъпила глобална криза. Защо?

Защото прогнозите на останалите участници на пазара са били същите като твоите. Поради това цената, която си платил за акциите, вече е съдържала в себе си тези позитивни очаквания.

Казано накратко, за да спечелиш, компанията трябва да се представи в бъдеще по-добре, отколкото са средните очаквания на пазара, включително и тези на професионалните трейдъри. Много често новациите се заблуждават, че са открили златна мина – компания с бляскави перспективи, която никой друг не е забелязал. Вероятността това да се случи обаче, е изключително малка.

Изводът е, че краткосрочната инвестиция в акции е равносилна на хазарт.

Ако имаш късмет (няма пазарна криза; компанията се представя по-добре от очакванията на пазара), ще спечелиш. Ако не ти провърви чак толкова, не е изключено доходността ти да е негативна.

Съвет

Ако искаш да се застраховаш срещу лош късмет на пазара на акции, заложи на диверсификация и дългосрочно инвестиране.

БИТКОЙН И ДРУГИТЕ КРИПТОВАЛУТИ

Все още не е сигурно какво точно представляват криптовалутите.

Нека вземем за пример биткойн – първата и най-популярна криптовалута.

- Точно както при златото, можеш да се сдобиеш с биткойни чрез “копане”. Това е процес, при който участваш във валидирането на трансакциите с криптовалутата, с помощта на специален софтуер на твоя компютър.
- Можеш да купуваш и продаваш биткойни на специализирани борси.
- Можеш да плащаш със своя биткойн портфейл при някои онлайн търговци.

Т.е. нещо средно между стока, актив и валута!

Икономистите, финансовите експерти и регулаторите продължават да спорят по въпроса, какво точно е биткойн. Още повече са неяснотите относно неговото бъдеще.

Стойността на биткойна нарастна шокиращо рязко, но тя продължава да е и изключително волатилна

Наблюдават се сериозни колебания в стойността на криптовалутата, които достигат до 30% от стойността ѝ само в рамките на един единствен ден. От създаването му до днес, стойността на биткойна достигна от почти 0 до 15 000 евро (в края на 2017).

В основата на първоначалния ръст бяха технологични фенове и експерти, привлечени от иновативната концепция на блокчейн технологията. Тя осигурява трансакции в една децентрализирана мрежа, при която новата валута може да избегне контролът на държавите.

Следващият голям скок беше провокиран от факта, че все повече онлайн търговци започнаха да приемат биткойн като платежно средство.

А до настоящата масовата истерия се стигна след като в медиите и социалните мрежи зачестиха историите за невероятни печалби.

Прилича на балон

Почти всички говорят за биткойн, но малцина разбират за какво точно става въпрос.

Много хора и институции закупили биткойни, заради големия ръст на стойността и от страх да не пропуснат откритата се добра възможност. Това доведе до

допълнително покачване на цената. Невероятният ръст през 2017 година бе определен от много наблюдатели като ирационален. Ситуацията поразително много напомня на интернет балона от края на 90-е години на миналия век.

И все пак не можем да предскажем бъдещето.

До момента волатилността и доходността са изключително високи. Има вероятност този тренд да продължи. Но може и да се стигне до срив. Никой не знае. Никой не знае кога.

Съвет

Към момента покупката на биткойн или някоя друга криптовалута, трудно може да бъде определена като инвестиция. Това е по-скоро спекулация.

Ако държиш да опиташ късмета си, използвай само част от спестяванията си. И бъди готов да изгубиш всичко.

Инвестиционен хоризонт

Отделихме сериозно внимание на връзката между риска и доходността. Време е да преминем към следващия важен критерий при инвестирането.

Кога парите ще ти трябват отново?

Смяташ, че след 3 години? А доколко си сигурен в това? Убеден ли си, че няма вероятност непредвидена екстремна ситуация да те принуди да промениш финансовите си планове и да потърсиш парите си обратно, преди да са изминали въпросните 3 години?

ЗАЩО ИНВЕСТИЦИОННИЯТ ХОРИЗОНТ Е ТОЛКОВА ВАЖЕН

Нека разгледаме няколко конкретни примера.

Инвестираш 100 (единици) за период от 1 година в депозит с фиксиран лихвен процент от 1%. 6 месеца по-късно колата ти има нужда от ремонт, поради което спешно ти трябват пари. Единственото ти спасение е да прекратиш срочния депозит. Твоята банка няма нищо против, но те предупреждава, че при това положение няма получиш лихва, дори за вече изминалите 6 месеца. Равносметката показва, че доходността ти в случая е 0%.

Но може да е и по-лошо.

Ако спешно се наложи да продадеш акции, когато фондовият пазар върви надолу, например. Или ако си принуден да продадеш апартамента си в кратки срокове, докато имотният пазар е в застой. И двата случая най-вероятно ще претърпиш сериозни загуби.

Ако продадеш облигациите си в момент, когато лихвеният процент на пазара е нараснал, ще се наложи да предложиш отстъпка от цената и по този начин да загубиш пари.

Нека за целта на примера приемем, че за 100 единици си закупил облигации с фиксирана доходност от 3%. Типичното за този актив е, че се издава за дълъг период от време и обикновено е свързан с определен момент в бъдещето, когато се очаква даден проект да започне да носи приходи. Поради тази причина облигациите носят пазарен риск – ако пазарният лихвен процент нарасне (новите облигации носят 5% доходност), това ще доведе до обезценяване на твоите облигации на пазара.

В случай че не искаш или не можеш да продадеш твоите активи и решиш спешно да вземеш кредит, той най-вероятно ще е с много неизгодни условия.

Колкото по-рисков е един актив (например акциите), толкова по-дълго трябва да си готов да го задържиш, за да може да прескочи сривовете на пазара и цената му да се възстанови.

ЛИХВЕНПРОЦЕНТ / ИНВЕСТИЦИОНЕН ХОРИЗОНТ

Нека си представим, че решиш да инвестираш в облигации с дълъг срок, например 10 години. Ако междуременно инфлацията чувствително нарастне, доходността от облигациите може да не е достатъчна, за да покрие инфлацията и парите ти ще загубят от своята стойност. Ако решиш преждевременно да продадеш облигациите си, най-вероятно ще претърпиш загуби, тъй като лихвените проценти на облигациите на пазара също ще са нараснали, вследствие на инфлацията.

За да се застраховаш срещу евентуална хиперинфлация, можеш да включиш в портфолиото си активи, които увеличават своята стойност заедно с инфлацията (като имоти и дори акции) или да инвестираш паралелно и в краткосрочни облигации.

ПАЗАРНИЯТ РИСК ИМА ЦЕНА

При депозитите с фиксирана лихва и облигациите (активи, при които доходността е фиксирана и предварително известна) важи правилото, че по-дългият срок е обвързан с по-висока годишна доходност.

В контекста на настоящата ситуация, при която лихвените проценти и инфлацията клонят към нула, не е препоръчително да насочваш всичките си спестявания към активи с фиксирана доходност и много дълъг срок.

Диверсификация

НЕ ПОСТАВЯЙ ВСИЧКИ ЯЙЦА В ЕДНА КОШНИЦА!

Това е едно от основните правила в инвестирането (не само, когато става въпрос за конкретни компании).

Диверсификацията е изключително важна, особено когато инвестираш в по-рискови активи. Да насочиш всичките си спестявания към една единствена компания, е изключително хазартно решение.

Ако искаш да инвестираш част от парите си в акции, е най-добре да се насочиш към някой от борсовите индекси или да избереш портфолио, което се управлява от инвестиционен фонд. Фондовете натрупват огромни суми, които инвестират в много на брой най-разнообразни компании, като по този начин минимизират риска.

Това помага за намаляване на волатилността на твоята доходност. Без, разбира се, да елиминира средния риск на фондовия пазар.

ВКЛЮЧИ В ИНВЕСТИЦИЯТА СИ РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ АКТИВИ

Това е необходимо поради 2 основни причини.

От една страна, можеш да комбинираш нискорискови (които лесно можеш да обърнеш в пари при непредвидена ситуация или отворила се добра възможност) и високорискови (които ще ти помогнат да постигнеш по-висока доходност) активи.

От друга страна, можеш да инвестираш в активи, които реагират по противоположен начин на евентуалните промени на икономическата ситуация. Това е много добър начин за намаляване на риска на цялото портфолио (известен е като “хеджиране”).

Пример: Инвестираш една част от парите си в облигации, а друга - в недвижими имоти. Ако инфлацията и съответно лихвите тръгнат нагоре, това ще се отрази негативно на твоите облигации, но най-вероятно ще бъде компенсирано от позитивната промяна при твоите активи в сферата на недвижимите имоти.

ХЕДЖИРАНЕ

Хеджирането е финансова операция, при която инвестираш в активи, движещи се в противоположни посоки

Друг пример за хеджиране е едновременната инвестиция в компания, произвеждаща чадъри и друга, която прави шезлонги.

На теория този принцип е много прост, но прилагането му на практика и създаването на оптимално портфолио, е много по-сложна задача. С нея се занимават инвестиционните фондове и портфолио мениджърите. Те опитват да изчислят, кое е най-доброто съотношение между различните активи, така че да се постигне максимална доходност при минимални нива на риска или как да се минимизира рискът, когато се стремим към конкретни нива на доходност (ефикасно портфолио).

ДИВЕРСИФИКАЦИЯ СПОРЕД СРОКА

Когато инвестираш, трябва да си наясно с това кога парите ти (или част от тях) ще ти потрябват отново.

Диверсифицирани инвестиционни продукти

За да изградиш добре диверсифицирано портфолио от акции, облигации, недвижими имоти и други активи, е необходимо да разполагаш с много време и познания.

Ето защо, през последните десетилетия размерът и броят на инвестиционните фондове непрекъснато расте.

Наскоро на пазара се появи един изцяло нов тип актив, който започна бързо да набира популярност – Peer-to-peer инвестирането.

Ще представим накратко тези два типа активи, отличаващи се с това, че са диверсифицирани по своята същност.

ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

Те събират на едно място огромни суми пари от много инвеститори. За управлението им отговарят инвестиционни мениджъри, които изграждат портфолио от най-различни активи, съобразно със стратегията на фонда.

Инвестиционни фондове са няколко вида, като се различават по:

- Структурата: Най-разпространени са фондовете от отворен тип (при тях размерът на капитала зависи от приходящите и изходящите средства), докато фондовете от затворен тип са по-конфиденциални и са предназначени предимно за професионалисти (при тях сумата се събира в началото и не е позволено допълнително вливане на средства). Борсово търгуваните фондове (ETF) имат ниски разходи за менажиране, поради което придобиват все по-голяма популярност през последните години.
- Активите в портфолиото: Те могат да бъдат акции, облигации, стоки и др.
- Нивата на риск: Фондовете с агресивна стратегия инвестират в най-рисковите активи от определен клас (напр. акции от Югоизточна Азия), а консервативните - в по-малко рискови активи (напр. акциите от немския индекс DAX).
- Мениджмънта: Активно (опитват да победят пазара) и пасивно управление (репликират движението на борсовите индекси).

Основните предимства на инвестиционните фондове са диверсификация, удобство и ликвидност. При тях не е необходимо да си експерт. Единственото, което трябва да направиш, е внимателно да избереш най-подходящия фонд, в зависимост от твоите цели. След това неговите експерти ще се погрижат за управлението на твоите средства.

Сред техните слабости са недостатъчната прозрачност и таксите, които понякога могат да бъдат прекалено високи. Тези два проблема са решени при борсово търгуваните фондове (ETF). Поради факта, че инвестират основно в борсови индекси, те се отличават с ниски разходи за трансакции и управление.

ПЛАТФОРМИ ЗА PEER-TO-PEER ИНВЕСТИРАНЕ

Първата P2P платформа за кредитиране се появява във Великобритания през 2005 година. Тя е последвана от много други, като този тип финансово-технологични компании предизвикват все по-голям интерес.

Тези платформи са част от икономиката на споделянето (към която спадат и компании като Uber и AirBnb). Те директно свързват хората, които имат нужда от кредит с онези, които имат свободни средства и търсят добра доходност. Благодарение на технологиите всичко се случва онлайн, а условията и за двете страни в уравнението са чувствително по-добри от банковите.

От гледна точка на инвеститорите става въпрос за нов клас актив. Рискът при него е близък до този на активите с фиксиран доход (напр. облигациите), докато доходността в дългосрочен план се доближава до тази от акциите.

P2P кредитирането вече покрива широк спектър от продукти. Добре е да сме наясно с различните модели, преди да изберем в кой да инвестираме.

Платформите се различават по:

- Кредитните продукти: Повечето платформи са фокусирани върху отпускането на потребителски кредити на частни лица, но има и такива, които предлагат кредити на малки и средни компании.
- Сегмента на клиентите: Някои платформи (сред които и Klear) са насочени изцяло към прайм клиентите, докато други предлагат кредит до заплата или други бързи и скъпи кредити на уязвими потребители.
- Чист кредит или деривативи: Най-простият продукт е този, при който купуваш дял от кредит и при всяка платена вноска по него, получаваш своята част. Появиха се обаче и по-сложни продукти, които изплащат само част от платената от длъжника лихва, като предлагат в замяна гаранция за

обратно изкупуване. Важно е да се знае, че дали можеш да разчиташ на една гаранция, зависи от това, кой стои зад нея.

- Пълноценна платформа или едностранна: Традиционните P2P платформи предлагат услуга както за инвеститори, така и за хората, които имат нужда от средства. Напоследък обаче се появиха и P2P платформи, отворени само за инвеститори, предлагащи кредити, които вече са отпуснати от други финансови институции.

Основното предимство на P2P платформите е това, че осигуряват по-скоро висока доходност при ограничен риск. Диверсификацията е важна част от този модел. На инвеститорите се препоръчва да инвестират малки суми в много на брой кредити (поне 150), с цел минимизиране на риска.

Сред другите предимства са изключителното удобство и много ниските такси (които понякога дори липсват).

Най-голямата им слабост е това, че не могат да гарантират ликвидност. На клиентите, които искат предварително да продадат своето портфолио, платформите предлагат опцията "вторичен пазар", но за да продадат, първо трябва да се появи купувач.

Обобщение

Основната цел на инвестирането е да се погрижиш за парите си, като опиташ да постигнеш доходност, която е по-висока от инфлацията.

С колко точно ще опиташ да надскочиш инфлацията, зависи от твоята склонност да рискуваш. Активите с най-висока доходност в дългосрочен план се отличават и с най-голяма волатилност. Волатилност се наричат отклоненията (амплитудите) от стойността на един актив. Тя може както да нарасне, така и да намалее. Или да се срина до 0 и никога да не се възстанови.

Затова и високият риск е обвързан с висока доходност.

Евентуалните последствия от това са:

1. Ако купиш волатилен актив днес и се нуждаеш от парите си утре, може да се наложи да го продадеш на загуба (ако в този момент цената му рязко е спаднала).
2. Ако закупиш акции на една единствена компания и 5 години по-късно тя фалира, ще загубиш всичко.

И двата примера напомнят за хазарт.

А в своята същност инвестирането е точно обратното.

Когато инвестираш, основният параметър е **инвестиционният хоризонт**. Ако той е дългосрочен, е оправдано да се насочиш към активите с най-високата доходност, тъй като е много вероятно с времето спадове в тяхната стойност да бъдат компенсирани от повишавания. Очакванията са, че за дълъг период от време средната стойност ще се покачи.

Другият ключ към успеха се нарича **диверсифициране**. Да се занимаваш сам с него, комбинирайки разнообразни активи, отнема много време. Но за щастие на пазара се предлагат все повече диверсифицирани инвестиционни опции - борсово търгувани фондове и P2P платформи за кредитиране и инвестиране.

Как да инвестираш на практика?

Трябва да си добре подготвен и да внимаваш
да не попаднеш в някой от честите капани.

1. Подготви се
2. Действай
3. Чести капани

Подготви се!

НАПРАВИ СИ БЮДЖЕТ

Преди да започнеш да инвестираш, трябва да спестиш пари. А ако искаш да направиш по-сериозна инвестиция, трябва регулярно да заделяш пари – дори сумата да е малка, ако го правиш всеки месец, ще успееш в дългосрочен план да натрупаш сериозна сума.

Личните си финанси можеш да следиш по-лесно с помощта на екселска таблица или някое специализирано приложение (като нашия безплатен онлайн инструмент Klear Budget). Планирай внимателно месечните си разходи, следи ги изкъсо и ако откриеш някое излишно разхищение, премахни го. Важно е да си поставиш амбициозна, но постижима цел за спестяване (XXX лева всеки месец или YY% от годишния доход).

ИЗПЛАТИ КРЕДИТИТЕ СИ И СЪЗДАЙ БУФЕР ЗА СПЕШНИ СЛУЧАИ

Ако имаш кредити, няма смисъл да инвестираш. Използвай парите, които спестяваш всеки месец, за да изплатиш максимално бързо всичките си дългове. Възползвай се от опцията за предварително погасяване на кредитите. Можеш да намериш полезни съвети по темата в статията ни [„Предсрочно погасяване на кредит? Да, струва си.“](#)

Същото се отнася и за буфера за спешни случаи – ако не разполагаш с такъв (в размер на няколко месечни заплати), който да е на твое разположение в случай на спешни непредвидени разходи, трябва възможно най-бързо да го създадеш.

Едва след като изплатиш всичките си дългове и събереш достатъчно ликвидни средства за спешни случаи, можеш да погледнеш напред и да започнеш да инвестираш.

ЗАПОЧНИ РЕГУЛЯРНО ДА ЗАДЕЛЯШ ПАРИ

За да натрупаш богатство, не е достатъчно да инвестираш - много по-важно е да спестяваш редовно. Инвестирането просто ти дава възможност да увеличиш натрупаната сума и да надскочиш инфлацията.

Когато се фокусираш върху дисциплинираното изпълнение на поставените месечни цели за спестяване, създаваш предпоставка за натрупване на по-сериозно състояние в дългосрочен план.

Тази стратегия има 2 големи предимства:

- Ефектът на снежната топка: Месец след месец твоето благосъстояние ще се подобрява, благодарение на 2 фактора – какво си спечелил от инвестираните до момента средства и допълнително спестените пари. Благодарение на тези два фактора, всеки месец стойността на твоята инвестиция ще нараства експоненциално.
- Инвестирайки на определени интервали от време в акции (или дялове от фондове, инвестиращи в акции), можеш да омекотиш евентуалните резките пазарни покачвания и спадове. Ако похарчиш цялата сума наведнъж, може да имаш лошия късмет, това да се случи в най-неподходящия момент – когато пазарът е достигнал своя връх.

АВТОМАТИЗИРАЙ МЕСЕЧНИТЕ СИ СПЕСТЯВАНИЯ

Освен че е по-удобно, така не рискуваш да изхарчиш парите, които си предвидил за спестяване. Най-лесно ще е, ако настроиш автоматичен банков трансфер, който всеки месец да прехвърля определената сума от твоята заплата.

Нагласи го така, че да извършва превод няколко дни след датата, на която получаваш твоята заплата. Прехвърляй парите на специална сметка или ги трансферирай директно в актива, в който си избрал да инвестираш.

Така няма опасност “да забравиш” да спестяваш. Дори за 1 месец.

НЕ ГЛЕДАЙ НА ИНВЕСТИРАНЕТО КРАТКОСРОЧНО

Ако мечтата ти е да забогатееш за 6 месеца, по-добре си купи билет за лотарията. Или опитай да предвидиш какви ще бъдат валутните курсове или цената на биткойна след време. Важно е обаче да знаеш, че това няма нищо общо с инвестирането.

Когато инвестираш, ти опитваш да направиш така, че в дългосрочен план спестяванията ти да нарастнат по-бързо от инфлацията.

Да имаш поглед далече в бъдещето, е от ключово значение. Колкото по-дълъг е твоят инвестиционен хоризонт, толкова по-волатилни могат да бъдат активите, в

които инвестираш (напр. акции). А това означава, че можеш да очакваш по-висока доходност.

Да купиш 1 акция с идеята да я продадеш с 20% печалба след 3 месеца, е чиста форма на хазарт.

Истинският инвеститор има добре диверсифицирано портфолио и очаква след 20 години то да утрои своята стойност.

ПОСТАВИ СИ КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

За да можеш да направиш това, трябва първо да опиташ да си изясниш, кога отново ще имаш нужда от тези пари. Има разлика дали спестяваш за някоя по-дългосрочна цел като пенсиониране или за нещо в по-близко бъдеще, като покупката на нов автомобил след няколко години.

В зависимост от инвестиционния си хоризонт ще се насочиш към различен тип активи.

При дългосрочна цел, каквато е пенсионирането, е най-добре да инвестираш предимно в акции или фондове, в чието портфолио преобладават акциите (поне 80% от всички активи). За дълъг период от време, това би трябвало да ти осигури най-високата възможна доходност. Ако обаче хоризонтът ти е до 5 години, трябва да забравиш за акциите. Тяхната голяма волатилност, може да ти донесе сериозни загуби при продажба.

ПРЕЦЕНИ РИСКА, КОЙТО СИ ГОТОВ ДА ПОЕМЕШ

Вече знаеш, че без риск, няма награда. Хората обаче са различни – в името на голямата награда, някои биха приели сериозен риск, докато други истински се ужасяват от мисълта, че има вероятност да изгубят част от парите си.

Трудно е да се правят обобщения. И все пак, когато носиш отговорност за семейство, не е много разумно да приемаш екстремни рискове. Ако обаче си млад, необвързан и нямаш деца, можеш да си позволиш инвестиция в акции на развиващите се пазари.

Преди да пристъпиш към конкретна инвестиция, задай си следните 2 въпроса:

- Каква е вероятността в края на определения от мен инвестиционен хоризонт да изгубя част от парите си?
- Готов ли съм да поема този риск?

Действай!

БЕЗ РИСК, НЯМА ПЕЧАЛБА

Ако търсиш гарантирана доходност, най-вероятно няма да получиш нищо. В голяма степен сигурност и предвидимост има при 6-месечния банков депозит, който трудно може да бъде наречен инвестиция. Разбира се, ако парите ще ти трябват отново след 6 месеца, това вероятно е най-доброто, което можеш да направиш с тях.

За да постигнеш прилична доходност обаче, ще се наложи да рискуваш. А, както вече уточнихме, рисковите активи са по-волатилни. За пример ще разгледаме промените в американския борсов индекс S&P през последните 50 години.

Инвестиралите в него в периода между 1976 и 2006 година, само за 10 години са постигнали средна годишна доходност от 11%. Най-голям късмет са извадили онези, които са инвестирали през 1988 година и са изтеглили парите си при пика през 1998 година. Тяхната средната годишна доходност е цели 19%. На другия полюс са инвеститорите от 1998, които са решили да продават през 2008 (точно след световната финансова криза) – за тях остава горчивият опит и отрицателна средна годишна доходност от -2%.

ДИВЕРСИФИЦИРАЙ

Не инвестирай всичко в един апартамент, няколко акции или единствено в злато.

Няма смисъл да поставяш всички яйца в една кошница.

След като си наясно с риска, който си готов да поемеш в името на добра доходност (на база твоята възраст и инвестиционен хоризонт), трябва да обърнеш специално внимание на диверсифицирането.

Можеш да го постигнеш най-лесно като инвестираш в продукти, които в своята същност са диверсифицирани. Такива са инвестиционните фондове, платформите за P2P кредитиране и инвестиране, борсово търгуваните фондове (ETF)... Повече по темата можеш да прочетеш [тук](#).

ОПРЕДЕЛИ ДЕЛА НА АКЦИИТЕ СИ СПОРЕД ВЪЗРАСТТА

Колкото си по-млад, толкова по-висок трябва да е процентът на акциите в твоето портфолио.

Ако искаш да увеличиш богатството си в дългосрочен план (за да можеш да се пенсионираш на спокойствие или да има какво да оставиш на децата си), това е от голямо значение. Младите хора имат много повече време пред себе си. Те могат да си позволят да изчакат нормализирането на пазара на акции, в случай че настъпи някой от неизбежните спадове. Поради тази причина, за тях е препоръчително да инвестират повече в акции или фондове (инвестиционни, пенсионни, борсово търгувани), в чието портфолио акциите заемат поне 80%.

Колкото по-близо си до пенсия, толкова по-малък трябва да е дялът на акциите в твоето портфолио.

Ако търсиш повече конкретика, придържай се към това неписано правило: Процентът на акциите в твоето портфолио се определя като от числото 100 извадиш твоите години.

ПОИНТЕРЕСУВАЙ СЕ ОТ ТАКСИТЕ

Внимавай! Много често се говори единствено за очакваните печалби, но не и за таксите.

Поискай информация за всички такси, свързани с инвестицията, включително за теглене на средства преди договореният срок да изтече. Най-често срещаните такси са:

- Такса при покупка (на актива): Обикновено тя е процент от цялата сума, като често има и минимална сума. Провери дали лихвеният процент е един и същ за първоначално инвестираната сума и последващите вноски.
- Такса за теглене на средства и продажба: Процент от сумата, с фиксирана минимална сума.
- Такса за управление на активите: Процент от стойността на портфолиото ти; среща се най-често при инвестиционните фондове.
- Наказателна такса: Нейният размер е много важен, особено при застраховка живот или в случаите, когато продуктът се продава от агент или брокер. Търговските посредници взимат процент от първоначално инвестираната сума, като тази комисионна може да бъде процент с двуцифрен размер!

Таксите при някои инвестиционни фондове са прекалено високи, като достигат до няколко процента. Ето защо все повече хора избират инвестиционни възможности с много по-ниски такси (като борсово търгуваните фондове) или без такси (като платформите за P2P кредитиране и инвестиране).

НЕ ОПИТВАЙ ДА ПОБЕДИШ ВЪЛЦИТЕ ОТ УОЛСТРИЙТ

Ако вярваш, че знаеш как да откриеш вълшебната акция, която ще бие пазара по доходност, си в сериозна заблуда. Разбира се, не е изключено да ти провърви и избраната от теб компания рязко да повиши пазарната си стойност. Но можеш ли да разчиташ на това, че късметът ще е винаги на твоя страна?

Ако имаш дълъг инвестиционен хоризонт и си избрал да инвестираш в акции, можеш да се насочиш към някой индекс, който следва пазара.

По този начин получаваш диверсификация наготово. Друго предимство на инвестиционните фондове, предлагащи тази пасивна стратегия е, че те не изискват високи такси за управление.

Някои борсово търгувани фондове дори предлагат микс от индексите на различни държави, което допълнително подобрява диверсификацията. Можеш да научиш повече за различните видове инвестиционни фондове в статията ни [„Къде да инвестирам? Парите ми бездействат.“](#)

ИНВЕСТИРАЙ В СЕБЕ СИ

Ти също си актив и то такъв, върху който имаш директно влияние. Ако инвестираш в повишаването на твоите умения и ноу-хау, това ще ти се изплати.

Четенето и изучаването на финансите със сигурност ще ти помогне да бъдеш по-успешен с инвестициите си. Но не очаквай това да ти разкрие тайната рецепта за невероятната доходност. Добрата подготовка по-скоро ще ти помогне да избегнеш някои от най-често допусканите грешки.

Ако искаш чувствително да увеличиш своето благосъстояние, най-добре ще е да увеличиш приходите си. Посещавай специализирани курсове и семинари, повиши квалификацията си и следи актуалните тенденции. Това ще ти даде нови умения и ще ти помогне да си по-добър в работата си – чудесен повод да поискаш повишение или да си потърсиш по-добре платена работа.

ЗАПАЗИ СПОКОЙСТВИЕ ПРИ РЕЗКИ ПОКАЧВАНИЯ И СРИВОВЕ

Цените на борсата непрекъснато се променят в различни посоки. Пазарът на стоки също. Макар и с много по-малки амплитуди, при облигациите също се наблюдават колебания. Не можеш да промениш това. Ще станеш свидетел на резки промени в рамките на броени дни. Не им обръщай сериозно внимание. Все пак си избрал волатилни активи, защото имаш дългосрочен инвестиционен хоризонт.

Не се поддавай на изкушението да спекулираш. Честото купуване и продаване най-вероятно няма особено да подобри доходността ти, но със сигурност ще увеличи таксите, които плащаш.

Запази самообладание и се придържай към дългосрочната си стратегия.

Най-често срещаните капани

Не вярвай на обещания, които са твърде хубави, за да са истина.

Ако някой ти предлага 10% "гарантирана" доходност, по-добре стой надалеч от него.

Висока доходност без висок риск просто не съществува. Ако някой твърди обратното, с право можеш да се усъмниш в неговия професионализъм и в достоверността на това, което ти предлага.

Преди да вземеш решение, винаги се интересувай от риска. Важно е да си напълно наясно с неговите измерения.

Не смесвай емоциите и инвестирането.

Твой приятел иска да стартира нов бизнес и има нужда от средства, за да го развие. Познаваш го отдавна и му имаш доверие. Затова решаваш да му дадеш на заем голяма част от спестяванията си или да се включиш като инвеститор, придобивайки дял в компанията.

Понякога обаче нещата просто не се случват, както ни се иска. При негативно стечение на обстоятелствата, компанията може да фалира, а ти да изгубиш повечето си спестявания и добър приятел.

Важно е да поставиш граница между взимането на прагматично финансово решение и желанието да помогнеш или дори да дариш. Това не означава, че не трябва да правиш услуги, но е добре да си готов да посрещнеш евентуалните последствия.

Когато става въпрос за инвестиция, задължително трябва да подходиш рационално. Постави си ясни цели и следвай златното правило за диверсификация.

Не взимай решение, базирано единствено на минало представяне.

Намираш инвестиционен фонд, който е успял само за последната година да постигне 11% ръст. Това звучи, като чудесна инвестиция! Следващата година обаче същият този фонд може да приключи на минус 11%. Или с всеки друг резултат.

В света на инвестициите чудеса не съществуват. Високата доходност означава голям риск, съответно волатилност. Високата волатилност означава, че резултатите могат да бъдат както изключително добри, така и изключително лоши. Поинтересувай се от динамиката на доходността година по година и дори за по-кратки периоди. Тази информация ще ти помогне да определиш доколко стабилно е представянето на фонда.

На миналите резултати трябва да се гледа като на индикация, а не като на гаранция за бъдещето.

Винаги трябва да имаш едно на ум, когато някой ти представя прекалено впечатляваща доходност за "сигурна".

Не се доверявай сляпо на „гурута“.

“През следващата година купувайте злато”, “Сега е моментът за инвестиране на азиатските пазари”, “Вярвам, че пазарът на недвижими имоти ще продължава да расте през следващите 5 години”...

Ежедневно можеш да чуеш безброй подобни прогнози от финансови супер звезди или псевдо гурута.

Финансовият Нострадамус обаче не съществува. А ако имаше такъв, всички щяха да инвестират като него... Звучи абсурдно, нали?

Шансът ти за успех ще е много по-голям, ако научиш основните финансови принципи и правила и започнеш да ги прилагаш. Не си мисли, че можеш да надхитриш пазара, само защото разполагаш с някой безценен съвет. Това е все едно да залагаш на това, кой ще спечели някой предстоящ футболен мач.

За съжаление инвестирането няма нищо общо с кристални топки и магии. Много по-ефективни при него са здравият разум и доброто старо логическо мислене.

Внимавай с чуждите валути.

Много хора направиха грешката да вземат ипотечен кредит в швейцарски франкове в период, в който швейцарската валута поскъпна спрямо еврото. Това допълнително оскъпи техните кредити.

За съжаление подобна развръзка е често срещана при инвестициите в чужда валута.

Загубите могат да бъдат много големи, особено в краткосрочен план. Ако парите ти потрябват спешно в твоята валута в момент, в който чуждата е изгубила част от стойността си, разликата ще е за твоя сметка.

Когато периодът е много дълъг, този риск чувствително намалява, тъй като динамиката на обменните курсове на отделните валути е свързана с различните нива на инфлация, които взаимно се компенсират.

При инвестиционен хоризонт над 10 години е оправдано да диверсифицираш портфолиото си с акции от други пазари, като Великобритания, САЩ или Бразилия.

Ако става въпрос за по-кратък период обаче, стой далече от инвестиции във валути с плаващ курс.

Пази се от грешните съветници.

Няма безплатен обяд. Ако ползваш услугите на агент, консултант или друг посредник, той ще получи комисионна. Това важи не само за независимите консултанти. Често срещана практика е, компаниите да раздават на своите служители бонуси за постигнати резултати.

В това няма нищо лошо.

Стига клиентите да са наясно, как стоят нещата. Не се притеснявай да попиташ твоя консултант, колко ще изкара от сделката.

Напоследък се засилва тенденцията за повече прозрачност на таксите, включително и на скритите такива, между различните звена по веригата. В някои държави, дори когато плаща пакетна (all in) цена, клиентът получава информация за комисионните, които продавачът плаща на посредника.

Прозрачността е най-сигурният начин да се избегнат злоупотреби и подвеждащи съвети.

Важно е да си добре информиран.

От посредниците има смисъл само тогава, когато носят добавена стойност с професионален съвет. В противен случай, единственото, което правят, е допълнително да вдигат цената за инвеститора, в сравнение с директната покупка.

Инвестирането и трейдването са различни неща.

Ако търсиш забавление, силни емоции и студена пот – трейдвай. Но ако искаш да се занимаваш с инвестиране, забрави за тази опция.

За да правиш пари от трейдване, трябва да спадаш към една от следните 2 категории:

- 1) Специализирани хедж фондове – те търгуват с висока честота, като с помощта на огромна компютърна мощ и сложни алгоритми опитват да открият появяващи се за кратко пазарни “грешки”, т. нар. “арбитраж”.
- 2) Платформи за трейдване – те събират такси при всяка трансакция, независимо дали трейдърът купува или продава. Както можеш да се досетиш, те винаги печелят.

Едно е сигурно – колкото повече трейдваш, толкова повече пари ще платиш под формата на такси на споменатите вече платформи. Не е трудно да прецениш и колко голям е шансът ти срещу мощните хедж фондове, които освен че разполагат с огромни ресурси и ноу-хау, могат директно да повлияят на пазарите.

Отново напомняме, че инвестирането не е хазартна игра.

Обобщение

За да инвестираш успешно, трябва да спазваш няколко основни **принципа**.

Има смисъл да започнеш да инвестираш, едва след като погасиш всичките си задължения и заделиш средства във фонд за спешни случаи, който да е на твое разположение по всяко време.

За да постигнеш максимален ефект, трябва да прилагаш дисциплина в управлението на бюджета си и да спестяваш всеки месец.

Най-важен при определянето на стратегията ти е твоят **инвестиционен хоризонт**.

Направи си план и опитай да определиш, кога точно ще ти потрябват парите. Колкото по-дълъг хоризонт имаш, толкова по-голям трябва да е дялът на високорисковите инвестиции (например във фондове, инвестиращи в акции) в твоето портфолио. За да надскочиш инфлацията, трябва да си готов да поемеш определен риск, отговарящ на поставените срокове и твоята склонност към авантюризм.

Запази хладнокръвие - недей да реагираш емоционално, в случай че в даден момент цената на активите ти рязко спадне.

Инвестирането е дългосрочен процес. След като веднъж избереш стратегия, на база на твоя инвестиционен хоризонт, трябва да се придържаш към нея, въпреки някои флуктуации и свързаните с тях вълни от ледена пот. Не изпадай в паника. Не взимай прибързани решения. Не се поддавай на пазарните настроения. Най-сигурният начин да си гарантираш спокойствие е да инвестираш основно в индекси, чрез борсово търгувани фондове. При добра диверсификация P2P платформите за кредитиране и инвестиране също заслужават място в твоето портфолио.

Кои инвестиции са подходящи за теб?

Използвай нашия кратък онлайн тест и разбери
какъв е твоят инвеститорски профил.

КЪМ ТЕСТА

Klear | TEST